

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นเครื่องมืออันสำคัญในการพัฒนาประเทศ ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาในด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม หรือวัฒนธรรม เพราะการพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ ดังกล่าว ต้องอาศัยกำลังคนเป็นปัจจัยสำคัญ และกำลังคนจะมีประสิทธิภาพเพียงใดขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพในการจัดการศึกษา (ม.ล. ปิ่น มาลากุล, 2518) ซึ่งการศึกษาจะมีคุณภาพดีและบังเกิดผลตามแนวทางที่วางไว้ก็ต้องอาศัยครูเป็นกำลังสำคัญ (บุญถิ่น อัตถากร และ รัตนา ต้นบุญเต็ก, 2513) โดยเฉพาะสิ่งที่สำคัญมากก็คือ แนวคิดของครู เพราะหากผู้บริหารหรือครูมีแนวคิดเกี่ยวกับปรัชญาการศึกษาอย่างไร ผู้บริหารหรือครูก็จะกำหนดวัตถุประสงค์ของการสอน เนื้อหาวิชาที่สอน และวิธีสอนไปตามแนวทางที่ตนยึดถือ หรือตามที่ตนเห็นดีเห็นงาม (ภิญโญ สาร, 2523)

สำหรับการศึกษาในวิชาศิลปศึกษานั้น ปัจจุบันนี้เรามีความเชื่อและแนวคิดว่า ศิลปะเป็นองค์ประกอบหนึ่งของกระบวนการจัดการศึกษา การจัดการศึกษาด้านศิลปะจำเป็นสำหรับเด็กทุกคน (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2529) วิรัตน์ พิชญ์ไพบุลย์ (อ้างถึงใน สุมิตร คุณานุกร, 2518) ผู้ก่อตั้งภาควิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กล่าวถึงความสำคัญของศิลปศึกษาว่า

ศิลปศึกษาเป็นวิชาสร้างเสริมให้เด็กได้มีพฤติกรรมอันดีงามด้านศิลปะ ศิลปศึกษาจึงเป็นวิชาสามัญที่ช่วยส่งเสริมให้เด็กได้พัฒนาในด้านต่าง ๆ โดยให้เด็กได้ทำกิจกรรมมีโอกาสสร้างสรรค์ แก้ปัญหา และได้สัมผัสกับสภาพความเป็นจริง เพื่อเด็กจะได้มีประสบการณ์ในด้านสุนทรียภาพและการสร้างสรรค์ และเทคนิคของการทำงาน จะเป็นการช่วยให้เด็กได้เจริญในด้านอารมณ์ สังคม สติปัญญา และความคล่องแคล่วในการใช้ส่วนต่าง ๆ ของร่างกายให้สัมพันธ์กับความคิดและการแสดงออก

ฉะนั้นศิลปศึกษาจึงมีความหมายต่อการศึกษามาก ด้วยเหตุที่ศิลปศึกษามีความสำคัญมาก ดังกล่าว กระทรวงศึกษาธิการจึงได้เล็งเห็นคุณค่าและความสำคัญของวิชานี้มาก และพยายามอย่างยิ่งที่จะให้วิชานี้พัฒนาไปอย่างถูกต้องตามหลักการของการจัดหลักสูตร และกระบวนการเรียนการสอน อันจะทำให้เยาวชนไทยเป็นผู้ที่มีลักษณะนิสัยที่ดีงาม และเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ ดังจะเห็นได้จากการวางรากฐานทางด้านการศึกษาของวิชานี้เอาไว้อย่างเด่นชัด ซึ่งปรากฏอยู่ในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 การศึกษาวิชาศิลปศึกษาในแต่ละระดับก็ย่อมต่อเนื่องและสัมพันธ์กัน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าเป็นการจัดสิ่งแวดล้อมและประสบการณ์ให้เด็กได้เรียนรู้ศิลปศึกษาตั้งแต่วัยเด็ก จนกระทั่งถึงวัยที่ออกไปประกอบอาชีพได้ (เอกวิทย์ ฌ กลาง และ ธนาวิวัฒน์ จอมมณี, 2536)

การศึกษาในระดับมัธยมศึกษาถือว่าเป็นระดับที่มีความสำคัญมาก เพราะเป็นระดับที่เชื่อมต่อระหว่างระดับประถมศึกษาและอุดมศึกษา ในประเทศที่กำลังพัฒนานั้นถือว่าการศึกษาระดับมัธยมศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่งกว่าระดับอื่น เพราะเป็นระดับหัวเลี้ยวหัวต่อ เป็นตัวเชื่อมสำคัญที่จะทำให้มาตรฐานการศึกษาของทรัพยากรมนุษย์เกิดประสิทธิภาพขึ้น หลักสูตรระดับมัธยมศึกษาจึงมุ่งพัฒนาบุคลิกภาพของผู้เรียนให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพของชาติ ขณะเดียวกันก็เป็นหลักสูตรที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ค้นพบความสามารถ ความสนใจ และความถนัดเฉพาะตน (กระทรวงศึกษาธิการ กรมสามัญศึกษา, 2524)

การเรียนการสอนศิลปศึกษาในระดับมัธยมศึกษาจึงมีส่วนสำคัญยิ่งในการพัฒนาเยาวชนของชาติ ผู้ที่มีบทบาทต่อการเรียนการสอนก็คือครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษา ในแวดวงของศิลปศึกษา ได้มีผู้กล่าวถึงบทบาทความสำคัญของครูศิลปศึกษาไว้หลายท่านด้วยกัน อาทิ อารัง บัวศรี (2502) กล่าวว่า "วิชาศิลปะ ถ้าว่ากันตามลักษณะของวิชาแล้ว ต้องนับว่าเป็นวิชาที่ครูสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างบุคลิกภาพได้อย่างดีที่สุด . . . ในการสอนวิชาศิลปะ ครูมีโอกาสมากที่จะสร้างความเจริญในด้านจิตใจ อารมณ์ และสังคมให้แก่เด็ก" ส่วน อารี สุทธิพันธุ์ (2523) กล่าวถึงคุณสมบัติของครูศิลปะไว้ว่า "ต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในวิชาศิลปะที่มองเห็นโดยตรง มีความรู้สึกผ่อนคลายอารมณ์ รู้จักร่วมงานกับคนอื่น มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รู้จักแสวงหาแนวทางใหม่ ๆ และมีความสามารถปรับปรุงพฤติกรรม" เช่นเดียวกับ เดชา นุชดอนไผ่ (2527) กล่าวว่า "ครูศิลปะที่ดีต้องมีความรู้ความสามารถในวิชาศิลปศึกษา มีประสบการณ์และจิต

สำนึกของการเป็นครู เข้าใจจิตวิทยาเกี่ยวกับเด็ก มีความตื่นตัว ศึกษาค้นคว้าวิจัย และแสวงหา
 ตลอดเวลา รวมทั้งเป็นผู้มีขันติธรรมสูง ยอมรับคำติชม และปรับปรุงตนเองให้เป็นผู้ทันสมัยอยู่เสมอ"
 ส่วน วนิดา อินสอนลา (2523) กล่าวว่า "หากครูเอาแต่ฝึกให้เด็กรับผิดชอบ กำหนดขอบเขตไปเสีย
 ทุกอย่าง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องราว หรือรูปแบบวิธีการแสดงออก ราวประหนึ่งว่าเด็กเป็นเครื่องจักรที่
 หายใจได้ ครูนั้นไม่ต่างไปจากคนที่กำลังทำลายความเป็นมนุษย์ให้สูญสลายไป" ขณะที่ แชปแมน
 (Chapman, 1979) กล่าวว่า "คุณค่าของครูศิลปะมีอิทธิพลทั้งต่อวิธีสอนและสิ่งที่สอน ครูศิลปะต้อง
 ทำความเข้าใจในจุดมุ่งหมาย เนื้อหา กระบวนการและวิธีการประเมินผลการเรียนการสอนให้
 เข้าใจอย่างชัดเจนเพื่อกำหนดแนวทางในการสอนนักเรียน"

จากทรรศนะดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของแนวคิดทางการเรียนการสอน
 ศิลปศึกษาของครูศิลปศึกษา ซึ่งในวงการศิลปศึกษาได้เกิดความเคลื่อนไหวทางแนวคิดที่น่าสนใจคือ
 ความขัดแย้งทางด้านแนวคิดของกลุ่มพัฒนาการนิยม (Progressivism) กับกลุ่มทฤษฎีการเรียนรู้
 แบบยึดหลักเกณฑ์ ซึ่งเกิดขึ้นในช่วงปี ค.ศ. 1962 เป็นต้นมา ปรัชญาของกลุ่มพัฒนาการนิยมได้มี
 อิทธิพลต่อการจัดการศึกษาในวิชาศิลปศึกษา โดยที่ จอห์น ดิวอี้ (John Dewey) ได้เขียนหนังสือ
 ชื่อ "Art as Experience" ขึ้นมา หนังสือดังกล่าวได้รับการขานรับกันอย่างกว้างขวาง โดยมี
 แนวคิดทางศิลปะที่ยึดถือเด็กเป็นศูนย์กลาง ความสามารถทางศิลปะของเด็กเป็นเรื่องภายในตัวเด็ก
 ผู้ใหญ่ไม่ควรเข้าไปมีอิทธิพล เด็กต้องมีเสรีภาพในการสร้างงานศิลปะ เพื่อจะเกิดความคิด
 สร้างสรรค์ ส่วนในเรื่องผลงานศิลปะ ครูไม่ควรถือเป็นเป้าหมาย แต่ควรให้ความสำคัญในวิถีทาง
 (อำนาจ เย็นสบาย, 2532)

ในปี ค.ศ. 1962 มานูเอล บาร์แคน (Manuel Barkan) อาจารย์ศิลปศึกษาจาก
 มหาวิทยาลัยโอไฮโอได้เขียนบทความโดยเน้นให้เห็นว่า การศึกษาศิลปะนั้นจะต้องเน้นประสบการณ์
 ที่การเสริมสร้างการรู้คิด (Cognitive) เป็นการคัดค้านความคิดของกลุ่มพัฒนาการนิยม หลังจาก
 นั้นในช่วงปี ค.ศ. 1973-1974 เอลเลียต ไอส์เนอร์ (Elliot Eisner) อาจารย์ศิลปศึกษาจาก
 มหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ด ได้ร่วมคัดค้านความคิดของกลุ่มพัฒนาการนิยมด้วย ซึ่งกลุ่มที่ร่วมคัดค้าน
 กลุ่มพัฒนาการนิยมนี้ได้รับการยอมรับกันมากในสหรัฐอเมริกา เรียกกันว่า "กลุ่มทฤษฎีการเรียนรู้
 แบบยึดหลักเกณฑ์" แสดงให้เห็นแนวคิดที่ขัดแย้งกันซึ่งในวงการศิลปศึกษาของไทยในทศวรรษนี้จะมีการ
 ถกเถียงกันมากขึ้น ถึงแนวคิดในการสอนศิลปศึกษาและจะมีผลกระทบต่อหลักสูตร การเรียนการสอน
 อย่างมีอาจพลิกผัน (อำนาจ เย็นสบาย, 2530)

สำหรับแนวคิดทางศิลปศึกษาในประเทศไทยนั้น นักการศึกษาหลายท่านได้แสดงแนวคิดไว้พอสรุปได้ดังนี้

พระยาธรรมศักดิ์มนตรี (2457) เน้นศิลปะออกเป็น 2 ทางคือ สอนให้เป็นช่างสำหรับประกอบอาชีพ และสำหรับนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน อึ้ง อึ้ง (2502) เน้นไปทางด้านการใช้ศิลปะเป็นเครื่องมือหล่อหลอมบุคลิกภาพของเด็ก กุศล สุจรรยา (2502) มุ่งไปที่ความต้องการของเด็ก พินิจ ภาวรัต (2509) เน้นไปทางด้านการใช้ชีวิตอยู่ในสังคมประชาธิปไตยอย่างดีงาม โดยอาศัยการสร้างสรรค้งานศิลปะพัฒนาความรู้สึกทางความงาม อารี สุทธิพันธุ์ (2515) เน้นถึงการฝึกฝนปฏิบัติกิจกรรมทางศิลปะโดยตรง วิรุณ ตั้งเจริญ และ วรณรัตน์ อินทร์อ่ำ (2515) เน้นคุณค่าของศิลปศึกษาในด้านความรู้สึกต่อสิ่งแวดล้อมทางสุนทรียภาพ โดยให้ผ่านการปฏิบัติกิจกรรมทางศิลปะ เลิศ อานันทนะ (2518) เน้นไปทางการแสดงออกให้สอดคล้องกับจิตวิทยาพัฒนาการ มุ่งผลทางสร้างลักษณะนิสัยที่ดีงาม นิรมล (ติรณสาร) สวัสดิบุตร (2525) เน้นไปทางด้านพัฒนาผู้เรียนในทางปัญญา และการนำสิ่งที่ได้เรียนรู้จากศิลปะไปใช้ให้เกิดประโยชน์กับการดำเนินชีวิต

เมื่อสรุปแนวคิดทางศิลปศึกษาของนักการศึกษาที่กล่าวมาข้างต้น จะพบว่า มีแนวคิดที่คล้ายคลึงกันและแตกต่างกันออกไป เช่น พระยาธรรมศักดิ์มนตรี เน้นทางด้านอาชีพและหล่อหลอมลักษณะนิสัยทางงานฝีมือ แต่ อึ้ง อึ้ง พินิจ ภาวรัต เลิศ อานันทนะ และ นิรมล (ติรณสาร) สวัสดิบุตร เน้นไปทางด้านส่งเสริมสร้างบุคลิกภาพของผู้เรียน ส่วน กุศล สุจรรยา และอารี สุทธิพันธุ์ เน้นไปทางด้านการปฏิบัติทางศิลปศึกษา ขณะที่ วิรุณ ตั้งเจริญ และวรณรัตน์ อินทร์อ่ำ มุ่งไปทางด้านการปลูกฝังสุนทรียภาพในตัวผู้เรียน

นอกเหนือจากแนวคิดของนักการศึกษาดังกล่าวข้างต้น ได้มีนักวิชาการทางศิลปศึกษากล่าวสรุปถึงแนวคิดทางการเรียนการสอนศิลปศึกษาของประเทศไทยโดยรวมไว้ เช่น

วิรุณ ตั้งเจริญ (2532ก) กล่าวสรุปแนวคิดด้านหลักสูตรไว้ว่า

- หลักสูตรทัศนศิลปศึกษา 2521 มีลักษณะรวมแนวคิด 3 ด้าน เข้าด้วยกัน คือ
- 1) แนวคิดแบบพัฒนาการนิยม (Progressivism) ที่เชื่อว่า ศิลปะเด็กเป็นเรื่อง การแสดงออกภายในเฉพาะตัวเด็ก เป็นการส่งเสริมการแสดงออกจากรมณ์ภายใน ตามปัจเจกภาพ คุณค่าของศิลปะอยู่ที่กระบวนการสร้างงานมากกว่าตัวผลงานศิลปะ เน้นศิลปะในเชิงปฏิบัติเป็นหลักด้วยการค้นคว้าทดลองด้วยวัสดุและวิธีการที่หลากหลาย โดยมีครูเป็นผู้กระตุ้นการแสดงออกมากกว่าเป็นผู้ให้ความรู้

- 2) แนวคิดจากจากยุคฟื้นฟูในอดีต โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับมัธยมที่ยังคงเน้น ภายวิภาค องค์ประกอบศิลป์ บั้น แกะสลัก
- 3) แนวคิดแบบสังคมเกษตรเก่า ซึ่งยังคงแยกศิลปะกับงานช่าง ศิลปะกับ พาณิชยศิลป์ ศิลปะไทยกับศิลปะพื้นบ้าน

ส่วน อำไพ ตีรณสาร (2532) กล่าวสรุปแนวคิดด้านวิธีสอนไว้ว่า

แนวโน้มในการจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันนี้ นักวิชาการและครูศิลปศึกษากำลังให้ความสนใจที่จะไม่ผูกขาดตัวเองอยู่กับการสอนแบบครูเป็นศูนย์กลาง และเสาะแสวงหาหนทางอื่น ๆ ที่เหมาะสม และมีประโยชน์ต่อผู้เรียนโดยตรงมากขึ้น เช่น เนื้อหาเป็นศูนย์กลาง กระบวนการทางความคิดเห็นเป็นศูนย์กลาง และผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

นอกจากความเคลื่อนไหวทางแนวคิดทางการเรียนการสอนศิลปศึกษาตามที่นักวิชาการศิลปศึกษาได้กล่าวไว้แล้ว ยังมีข้อค้นพบจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น

มอยล์ลันเน (Moilanen, 1989) ได้วิจัยเรื่อง "Identifying Teachers' Concepts of Art History in Secondary School Art Programs" เป็นการวิจัยผลของแนวคิดต่อการเรียนการสอน ซึ่งกล่าวว่ามีการศึกษาวิจัยน้อยมากเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ศิลป์ในระดับมัธยมศึกษา จากการศึกษาแนวคิดของครูศิลปะต่อวิชาประวัติศาสตร์ศิลป์ ประกอบกับแนวคิดของนักวิจัยหลายท่าน อาทิ Gagne, Elbaz, Bromme, Peretz และ Halkes ต่างให้ข้อสรุปตรงกันว่า แนวคิดด้านหลักการพื้นฐานส่วนบุคคลของครูมีผลกระทบอย่างมากต่อระดับคุณภาพในการเรียนการสอน ด้วยเหตุนี้ เพื่อให้การเรียนวิชาประวัติศาสตร์ศิลป์ของนักเรียนดีขึ้น จึงจำเป็นต้องดำเนินการสำรวจแนวคิดของครูเกี่ยวกับการสอนวิชาประวัติศาสตร์ศิลป์

สำหรับในประเทศไทย ชูศักดิ์ เพรสคอกท์ (2530) ได้วิจัยแนวคิดด้านปรัชญาของหลักสูตร เรื่อง "ความสอดคล้องระหว่างปรัชญาศิลปศึกษาสากล กับปรัชญาที่ปรากฏในหลักสูตรศิลปศึกษาระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย และความเชื่อของครูศิลปศึกษาในประเทศไทย" สำหรับผลการวิจัยในด้านที่เกี่ยวกับแนวคิด พบว่า ปัจจุบันแนวคิดเกี่ยวกับศิลปศึกษามีการรณรงค์ และแพร่ขยายแนวคิดแตกต่างกันออกไปหลายแนวทาง การเรียนศิลปศึกษาเพื่อผลทางด้านพัฒนาการทางด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์มีบทบาทน้อยลง การเรียนศิลปะเป็นการหวังผลเพื่อความอิมเมจ

ทางจิตใจ และพัฒนาบุคคลให้มีความสมบูรณ์ทางด้านอารมณ์ และจิตใจมากขึ้น โดยไม่คำนึงถึงว่า ผู้เรียนจะมีทักษะทางศิลปะเพียงใดหรือไม่ และการเรียนศิลปศึกษา เพื่อให้บุคคลมีสุนทรียภาพและจิตสำนึกเกี่ยวกับสภาพสังคม และสภาวะแวดล้อมที่กำลังเป็นที่ได้รับความสนใจ และสรุปอีกว่าเป็นที่หวังกันว่า ถ้าเรานำศิลปศึกษามาใช้ให้เหมาะสม เราก็อาจทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวเยาวชนของประเทศให้เป็นผู้มีความรู้สึกไวต่อทัศนียภาพที่ไม่เหมาะสม อันจะเป็นสิ่งกระตุ้นให้สังคมมีการพัฒนาไปในทางที่มีระเบียบและสวยงามยิ่งขึ้น และที่เป็นผลสะท้อนจากแนวคิดดังที่กล่าวมานี้ ก็มีผู้จัดการเรียนการสอนศิลปศึกษาในลักษณะสหวิชา หรือ "ศิลปะสัมพันธ์" ซึ่งเป็นการรวมการสอนหลาย ๆ วิชาเข้าด้วยกัน

นอกจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าว นักวิชาการทางศิลปศึกษาในประเทศไทย ยังกล่าวถึงปัญหาที่เกี่ยวกับแนวคิดทางการเรียนการสอนศิลปศึกษาไว้ ดังนี้

เกษร ธิตะจारी (ม.ป.ป.) กล่าวว่า "การเรียนการสอนศิลปศึกษาในโรงเรียนต่าง ๆ ยังมีความสับสนอยู่มาก อาจเป็นเพราะความคลาดเคลื่อนระหว่างทฤษฎีกับการปฏิบัติ" ส่วน ดำรง วงศ์อุปราช (2529) ได้กล่าวว่า "ความสับสนในเรื่องความหมายของศิลปะและการศึกษา ศิลปะในประเทศของเรานั้นยังมีอยู่ในหมู่ประชาชนทั่วไป และแม้แต่ในหมู่นักการศึกษา และผู้บริหารการศึกษา" นอกจากนี้ ชัยณรงค์ เจริญพานิชย์กุล (2533) ได้เขียนบทความเรื่อง "ความสับสนระหว่างศิลปศึกษากับวิจิตรศิลป์ คืออันตรายสำหรับเด็ก ๆ" (Philosophy of Art Education and Philosophy of Fine Arts) ขณะที่ วินัย โสมดี (2528) กล่าวว่า "ในแวดวงของการศึกษาศิลปะนั้น มีแนวทางอยู่ 2 ประการคือ การศึกษาศิลปะโดยตรงประการหนึ่ง อีกประการหนึ่งคือ การศึกษาเกี่ยวกับการเรียนการสอนทางศิลปะ ซึ่งต้องอาศัยวิชาการศึกษาและวิชาศิลปะควบคู่กันไป เรียกว่า ศิลปศึกษา (Art Education)" สำหรับ สุชาติ สุทธิ (2531) ได้กล่าวในเรื่อง "ศาสตร์และความรู้ศิลปะ" และได้กล่าวถึงปัญหาทางศิลปะว่า "มีปัญหายุ่งยากต่อการอธิบาย ศาสตร์และความรู้ศิลปะให้เป็นที่เข้าใจ เพราะศิลปศึกษาเป็นลักษณะความรู้ที่ยืนอยู่ในขอบข่ายของการศึกษา แทนที่จะยืนอยู่ตามหลักการของความรู้ (Discipline of Knowledge) ของศิลปะจริง ๆ"

จากข้อคิดเห็นเกี่ยวกับแนวคิดทางการเรียนศิลปศึกษา ความสำคัญของการศึกษาวิชาศิลปศึกษา ความสำคัญของแนวคิดของครูศิลปศึกษา ความสำคัญของการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ตลอดจนข้อขัดแย้งทางความเชื่อ แนวคิดในการจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษาดังกล่าวข้างต้นมาแล้ว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจต้องการวิจัย เพื่อศึกษาแนวคิดทางการเรียนการสอนศิลปศึกษาของครูศิลปศึกษา

ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตการศึกษา 5 ซึ่งมีข้อมูลเกี่ยวกับเขตการศึกษา 5 ดังนี้

เขตการศึกษา 5 ประกอบด้วย จังหวัดราชบุรี กาญจนบุรี ประจวบคีรีขันธ์ เพชรบุรี สมุทรสงคราม และสุพรรณบุรี มีประชากรประมาณ 3,064,563 คน มีพื้นที่ประมาณ 43,088.1 ตารางกิโลเมตร (สัมฤทธิ์ มีวงศ์อุโฆษ, 2531) มีสถานศึกษาที่เป็นโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในปีการศึกษา 2535 จำนวน 127 โรงเรียน (กรมสามัญศึกษา, 2535) สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน จำนวน 40 โรงเรียน สังกัดกรมอาชีวศึกษา จำนวน 16 แห่ง กรมการฝึกหัดครู 3 แห่ง กรมพลศึกษา 1 แห่ง (สำนักงานศึกษาธิการเขต เขตการศึกษา 5, 2532)

แนวทฤษฎีที่สำคัญ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำทฤษฎีการสอนศิลปศึกษาซึ่งพัฒนาขึ้นมาโดย อาเธอร์ เอฟแลนด์ (Arthur Efland, 1979) ซึ่งได้วางเค้าโครงทฤษฎีโดยการวิเคราะห์ปัจจัยพื้นฐานทางศิลปะและใช้ปัจจัยเหล่านี้เป็นหลักการเปรียบเทียบประสานกับทฤษฎีทางสุนทรียศาสตร์ จากนั้นจึงเทียบเคียงกับทฤษฎีทางจิตวิทยา ทฤษฎีการสอน และในที่สุดจึงเสนอทฤษฎีในการสอนศิลปศึกษา ผู้วิจัยพบว่าทฤษฎีการสอนศิลปศึกษาที่พัฒนาขึ้นโดย เอฟแลนด์ นี้ ครอบคลุมประเภทของแนวคิดทางการสอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางการสอนศิลปะอย่างกว้างขวาง สามารถนำมาเป็นแนวทฤษฎีที่สำคัญในการวิจัยครั้งนี้ ซึ่ง เอฟแลนด์ ได้จัดแบ่งแนวทฤษฎีการสอนศิลปศึกษาออกเป็น 4 ทฤษฎีคือ

1. ทฤษฎีมิเมติก (Mimetic Theory)
2. ทฤษฎีแพรกมาติก (Pragmatic Theory)
3. ทฤษฎีเอ็กซ์เพรสซิฟ (Expressive Theory)
4. ทฤษฎีออบเจกทิฟ (Objective Theory)

ซึ่งรายละเอียดของทฤษฎีการสอนศิลปศึกษาของ Arthur Efland จะได้นำเสนอไว้ในบทที่ 2 ของงานวิจัยฉบับนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดทางการเรียนการสอนของครูศิลปศึกษา ในด้านความหมายของ ศิลปะและศิลปศึกษา องค์ประกอบของศิลปศึกษา และกระบวนการเรียนการสอน
2. เพื่อเปรียบเทียบแนวคิดทางการเรียนการสอนศิลปศึกษาของครูศิลปศึกษา กับ สถานภาพของครูศิลปศึกษา ในด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการสอน

ขอบเขตของการวิจัย

1. เป็นการศึกษาและเปรียบเทียบแนวคิดทางการเรียนการสอนศิลปศึกษาของครู ศิลปศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 5 ในด้านความหมายของ ศิลปะและศิลปศึกษา องค์ประกอบของศิลปศึกษา และกระบวนการเรียนการสอน กับสถานภาพของ ครูศิลปศึกษาในด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการสอน
2. เป็นการศึกษาแนวคิดทางการเรียนการสอนศิลปศึกษาของครูศิลปศึกษาในโรงเรียน มัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 5 ในปีการศึกษา 2535
3. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ ครูศิลปศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 5 ซึ่งประกอบด้วย 6 จังหวัด คือ ราชบุรี เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ สมุทรสงคราม กาญจนบุรี และสุพรรณบุรี

สมมติฐานในการวิจัย

ครูศิลปศึกษาในโรงเรียนมัศึกษามีแนวคิดทางการเรียนการสอนศิลปศึกษาแตกต่างกัน ตามสถานภาพในด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการสอน

ข้อตกลงเบื้องต้นในการวิจัย

การวิจัยนี้ถือว่าผู้ตอบแบบสอบถามทุกท่านให้ข้อมูลตรงกับความคิดเห็นส่วนตัวโดยไม่มีอคติใด ๆ ทั้งสิ้น และถือว่าเป็นคำตอบที่เชื่อถือได้

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1. แนวคิดทางการเรียนการสอนศิลปศึกษา หมายถึง ความคิด ความเชื่อ ปรัชญา หรือทัศนคติทางการศึกษาที่ครูศิลปศึกษาใช้เป็นเครื่องมือแนวทาง หรือเป็นหลักยึดในการดำเนินการสอนศิลปศึกษา หรือในการพิจารณาปัญหาต่าง ๆ ทางศิลปศึกษา
2. ครูศิลปศึกษา หมายถึง ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย
3. ศิลปศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา หมายถึง การจัดการเรียนการสอนศิลปะทางด้านศิลปะให้กับนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ได้รับทราบแนวคิดทางการเรียนการสอนศิลปศึกษาของครูศิลปศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 5 อันจะเป็นประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาวิชาศิลปศึกษาให้เหมาะสมกับท้องถิ่น
2. เป็นแนวทางและข้อเสนอแนะสำหรับกรมสามัญศึกษา และเขตการศึกษา 5 ได้นำไปใช้ในการวางแผนจัดและพัฒนาการศึกษาวิชาศิลปศึกษา
3. เป็นแนวทางในการปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอนศิลปศึกษา ในด้านการผลิตครูศิลปศึกษา
4. เป็นแนวทางในการค้นคว้าวิจัยต่อไป